

BISERICA ȘI IDEALURILE REVOLUȚIEI DIN DECEMBRIE 1989

Preot dr. Ionel Popescu

În decembrie 2014 se împlinesc 25 de ani de la Revoluția română începută la Timișoara, care a cuprins, în numai câteva zile, toată țara. Momentele trăite de toată suflarea românească în zilele fierbinți ale lunii Decembrie 1989 au fost atât de cutremurătoare încât nu vor fi uitate niciodată. După aproape jumătate de secol de dictatură comunistă-atee, în care a fost decimată elita românească – miniștri, ofițeri, oameni de cultură, profesori, medici, ingineri, țărani cu dragoste față de valorile naționale, slujitori ai Bisericii – după aproape cincizeci de ani de îngrădire a libertății, de cenzură și de promovare a cultului deșănțat al personalității, dominați de frică în fața organelor represive ale statului, de lipsa alimentelor, a căldurii, a medicamentelor, a carburanților și de imposibilitatea deplasării în țările democratice, a renăscut, dintr-o dată, speranța revenirii noastre la o viață nouă, care să ofere tuturor oamenilor bucuria de a trăi într-o societate normală, axată pe respectarea libertății și demnității umane, a tradițiilor, istoriei și credinței fiecărui cetățean al acestei țări.

Idealurile revoluției au fost udate, din păcate, cu sângele a mii de eroi martiri, peste o mie dintre ei plătind cu viața pentru curajul de a se ridica împotriva dictaturii comuniste și a unui clan incapabil, incompetent și imoral, menținut la putere de organele unui stat securist opresiv și de o camarilă care acaparase, practic, toate structurile societății și toate instituțiile românești¹.

Bucuria de a fi răsturnat de la putere acel regim totalitar, inuman, criminal și antiromânesc, care a călcat în picioare, zeci de ani, valorile noastre naționale și bisericești, a pus stăpânire, la finalul anului 1989 și la începutul celui următor, pe toată țara.

Biserica noastră ortodoxă, asemenea celorlalte confesiuni și culte, s-a alăturat, cu sporită nădejde, idealurilor mărețe ale revoluției, nu puțini preoți implicându-se activ în vâltoarea evenimentelor și a demonstrațiilor de stradă, împreună cu enoriașii lor².

¹ A se vedea: *Sfârșitul negurilor dictaturii*, (editorial) în rev. „Altarul Banatului”, Timișoara, nr.XXXIX, iulie-decembrie 1990, nr. 4-6, 1989, p.3-7

² A se vedea: Preot dr. Ionel Popescu, *Preoți timișoreni luptători în Revoluția din Decembrie 1989*, în „Învierea”, Timișoara, anul XX, nr.23 (483), marți, 1 decembrie 2009, p.2; Idem, *Preoți arădeni luptători în Revoluția din Decembrie 1989*, în „Învierea”, anul XX, nr.24 (474), marți, 15 decembrie 2009, p.2

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a adresat, chiar în zilele fierbinți ale Revoluției, un mesaj de adeziune Consiliului Frontului Salvării Naționale, în care arăta că Biserica noastră „se află alături de popor în aceste momente cruciale și își exprimă întregul ei atașament față de programul și acțiunile Frontului Salvării Naționale menite să asigure triumful libertății și demnității tuturor fiilor patriei”. Mesajul preciza că, în timpul dictaturii comuniste și Biserica „a fost supusă unor presiuni și limitări”, dar a reușit să păstreze „vie conștiința de neam” și să promoveze „valorile lui nemuritoare”. „Față de trista situație din trecut – se arăta în continuare –, ne dăm seama ce dar dumnezeiesc s-a revărsat asupra înțelepciunii și curajului eroicilor fii și fiice ai poporului român, care, cu prețul vieții, pun temelii trainice adevăratei dezvoltări libere și democratice a națiunii noastre”.

Biserica exprima, de asemenea, hotărârea de a reconstrui „sanctualele istorice strămoșești, biserici și mănăstiri, victime ale buldozerelor tiranului Ceaușescu”, de a zidi „noi biserici în atâtea și atâtea cartiere” și de a serba „în liniște și bucurie sfintele noastre sărbători creștinești ...”³.

Sfântul Sinod a adresat apoi, un cuvânt pastoral⁴ „către cler, mănăstiri și toți binecredincioșii creștini români”, îndemnându-i pe fiii și fiicele Bisericii noastre la „reînnoire spirituală și reconciliere, adică împăcare”. Darul redobândit al libertății trebuie folosit „pentru a ne lepăda de tot ceea ce a fost fals și rău în cuvintele și faptele noastre din anii dictaturii” [...], de a condamna „cultul idolatru al personalității dictatorului [...], precum și dictatura ateistă și antireligioasă [...] care, prin teroare, a ridicat minciuna la rang de adevăr”.

Părerea de rău a membrilor Sfântului Sinod pentru teama de a se opune deschis dictaturii este exprimată astfel: „Drept aceea, cerem iertare lui Dumnezeu și vouă, preaiubiți fii sufletești, pentru toate declarațiile noastre publice și pentru pastoralele noastre prin care am fost obligați să vă spunem că ne bucurăm de deplină libertate religioasă, în timp ce asupra Bisericii se exercitau multe presiuni și îngrădiri de tot felul”. Dacă există vreo scuză față de această atitudine, – se arată mai departe –, atunci nu poate fi decât aceea de a alege „între un rău mai mic, adică vorbirea aceasta forțată, artificială, nesinceră și un rău mai mare, adică refuzul statului ateu de a autoriza recunoașterea preoților, funcționarea școlilor teologice⁵, publicarea de cărți de cult și de Teologie, restaurarea de biserici și mănăstiri, construirea de noi edificii bisericesti, relații ecumenice, internaționale, publicarea unei vaste literaturi, prin care au menținut conștiința că originile și sufletul culturii românești și al continuității românești sunt de natură creștină”.

Deși acest lucru nu a fost totdeauna vizibil, intenția slujitorilor Bisericii a fost, în anii grei ai dictaturii comuniste și ceaușiste, de a asigura „continuitatea istorică, vizibilă” a Bisericii, „de a păstra credința strămoșilor și părinților noștri, de a vă boteza copiii, de a vă cununa tinerii, de a vă înmormânta morții, de a vă întreține în suflete flacăra credinței și speranța într-o eliberare a poporului de sub dictatura ceaușistă. Mărturia păstrării credinței – se arată în

³ Mesajul de adeziune al Bisericii Ortodoxe Române la Consiliul Frontului Salvării Naționale, în rev. „Mitropolia Banatului”, Timișoara, anul XXXIX, iulie-decembrie 1989, nr.4-6, p. 8.

⁴ Cuvânt pastoral al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române către cler, mănăstiri și toți binecredincioșii creștini români, *Ibidem*, p. 9-11

⁵ *Ibidem*, p. 10

cuvântul pastoral – s-a văzut în strigătul spontan al poporului credincios din timpul recente revoluții: „Dumnezeu este cu noi!”, „Biserica este cu noi” și „Binecuvintează, părinte, pe cei ce luptă acum pentru libertate!”.

Cuvântul pastoral al Sfântului Sinod subliniază nevoia de a folosi darul sfânt al libertății pentru a promova binele națiunii, îndeamnă la iertare, reconciliere și unitate, la evitarea războiului și a dușmăniei, la promovarea educației religioase a tinerilor și a adulților, dar și la reluarea operei de caritate creștină în spitale, orfeline, aziluri de bătrâni, închisori și în armată⁶.

Ideea și, totodată, nevoia de renaștere spirituală, de înviere la o viață nouă a poporului român este subliniată și în alte articole publicate în presa bisericească a zilelor revoluției. Această transformare începe cu „lacrimile pocăinței, pocăință nu numai pentru ceea ce am făcut rău fiecare dintre noi în anii dictaturii, ci și pentru binele pe care am fi putut să-l facem și nu l-am făcut, de teamă prea multă sau din credință prea puțină, din inimă prea mică sau din comoditate prea mare!”. Pe lângă pocăință, pentru a ajunge la renașterea spirituală este nevoie și de o „examinare autocritică eliberatoare, care însemnează o negare a ceea ce a fost marcat de fățarnicie în cuvintele și atitudinile noastre din anii dictaturii [...], de mărturisirea lui Dumnezeu, negat din teamă sau conformism în anii de ateism [...], de mărturisirea durerii ascunse a Bisericii, dincolo de cuvintele false, adesea dictate de alții și acceptate cu prea mare ușurință de noi, prin care se afirmă „deplina libertate” religioasă a ei”⁷.

Împreună cu toată Biserica noastră, Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului s-a conectat imediat la aspirațiile și idealurile revoluției începute la Timișoara, înscriindu-se în rândul instituțiilor care au sprijinit financiar cunoscutul fond „Libertatea 1989”, destinat ajutorării familiilor revoluționarilor răniți ori uciși. Astfel, din textul unei telegrame redactată și semnată chiar de către mitropolitul Nicolae Corneanu și adresată „Studiourilor centrale de radio, Televiziunii române libere” și Comitetului județean Timiș al Frontului Salvării Naționale, aflăm că Centrul eparhial a depus în amintitul fond suma de un milion de lei. „Alte sume vor fi depuse în continuare de fiecare parohie în parte. Dumnezeu să primească jertfa celor căzuți pe altarul patriei și să încununeze cu biruință deplină lupta celor care au alungat dictatura și au redat țării libertatea mult dorită”⁸.

Pe de altă parte, peste orașul martir Timișoara s-a revărsat un val internațional de simpatie, numeroase parohii și episcopii din străinătate – catolice, luterane, calvine, neoprotestante etc. – organizând colecte în alimente, haine, medicamente și bani, pe care le-au trimis în Banat și în toată țara. Nenumărate au fost, apoi, scrisorile și mesajele de solidaritate primite din străinătate, din rândul cărora fac parte și cele adresate mitropolitului Nicolae Corneanu de către Conferința pentru Pace, Biserica Reformată din Franța, dar și din partea unor familii ori persoane. Pentru edificare, redăm telegrama familiei Dorina și Karli Nowak din Germania, care a și trimis, de altfel, câteva transporturi de ajutoare pentru mitropolie, parohii,

⁶ *Ibidem*

⁷ Protos. Daniel Ciobotea, *Puterea lacrimilor sincere*, în rev. „Vestitorul Ortodoxiei Românești”, București, anul I, decembrie 1989, p.4. A se vedea și rev. „Mitropolia Banatului”, nr.4-6/1989, p.11-12

⁸ Arhiva Arhiepiscopiei Ortodoxe a Timișoarei, dosar A5, doc. nr.5062 și 5063/1989 (în continuare A.A.O.R.T.)

spitale și Seminarul teologic din Caransebeș. „Cu puterea rugăciunii – se spune în această telegramă – suntem alături de martirii de la Timișoara și de familiile lor mulțumind lui Dumnezeu pentru minunea mântuirii poporului Său. Sărbători ferice, pace pe pământ și în România noastră dragă!”⁹.

„În această perioadă fundamentală a istoriei României – scria mitropolitului nostru un preot din Franța – Vă adresez simțăminte mele de pace și prosperitate pentru poporul din Banat și Vă asigur de solidaritatea și frățietatea mea”¹⁰.

Klemens Ernst Meyer, credincios evanghelic din Hamburg, Germania, a obținut adresa mitropoliei noastre de la preotul român din oraș, Miron Dan, și a trimis o scrisoare emoționantă la Centrul eparhial, datată la 23 decembrie 1989, împreună cu o sumă de bani. Impresionat de nevoile și greutățile existente în Timișoara și în țară, el a pus la dispoziția arhiepiscopiei suma de bani donată spre a fi folosită, „după cum se socotește”, pentru activitățile sociale. „Vă salut din inimă pe Dumneavoastră și eparhia – se arată în scrisoare – din Hamburg/Germania, cu speranța că pacea va reveni curând în țara Dumneavoastră și tuturor oamenilor le va fi mai bine. Vă doresc o sărbătoare a Crăciunului în pace deplină și un bun an 1990! Dumnezeu să ocrotească țara Dumneavoastră!”¹¹.

La acestea se adaugă alte sute de mesaje încurajatoare și de solidaritate venite din străinătate și din țară, cum a fost cel al Eparhiei Armene din România, semnat de arhiepiscopul Dirayr Mardichian.

Șeful Bisericii Armene din România arată că „poporul român dându-și martiriul său de sânge, pe altarul dezrobirii și libertății, a dobândit dezideratul suprem al sensului existenței sale prin abolirea pentru totdeauna a dictaturii”. În numele Bisericii pe care o conduce, transmite „un adânc și pios omagiu pentru toți cei căzuți pe câmpul de luptă la Timișoara, București și în toate orașele țării” și precizează că toate comunitățile armene din Bulgaria și din România „își vor aduce imediat contribuția prin donații materiale, ajutoare medicale ...”. De asemenea, pentru martirii căzuți în zilele revoluției a fost oficiată o slujbă de pomenire în Bulgaria, la 24 decembrie 1989, o astfel de slujbă urmând a avea loc și în catedrala Bisericii armene din București, duminică, 31 decembrie 1989¹².

Un mesaj impresionant a primit mitropolitul Nicolae din partea parohiei Timișoara Ronaț: „În amintirea Crăciunului 1989 când Dumnezeu a primit în brațele Sale copiii României, credincioșii Parohiei Ronaț și întârzierii colindători care n-au putut străbate printre gloanțe, în seara ajunului, vă urează acum „La mulți ani” (mai buni) 1990”¹³.

Revoluția din decembrie 1989 s-a aflat și în atenția Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului. Astfel, la deschiderea ședinței plene a acestui for eparhial, ținută în luna decembrie a anului 1990, mitropolitul Banatului arăta că, în anul care se apropie de sfârșit, „eparhia noastră s-a străduit să fie la înălțimea cerută de noul climat de libertate în care am intrat grație eroilor

⁹ A.A.O.R.T., dos. A5, doc. nr.5035/27 decembrie 1989.

¹⁰ Pr. Philippe Lavroche, Vancresson, Franța, AAORT, dos. A5, doc. nr.5101/29 decembrie 1989.

¹¹ *Ibidem*, doc. nr.367/31 ianuarie 1990 (trad. I. Popescu)

¹² *Ibidem*, doc. nr.42/29 decembrie 1989

¹³ Dosar A5/1990, doc. neînregistrat, poartă rezoluția „Se va mulțumi, † Nicolae”

ce au pecetluit cu sângele lor această libertate, eroi de care îndeosebi noi ca fii ai Bisericii nu trebuie să uităm niciodată; sigur că în toată perioada ce s-a scurs, întreaga Biserică Ortodoxă Română a trebuit să facă față unor obstacole, dar cu toate acestea a căutat să-și împlinească misiunea”. Una din realizările importante obținute de Biserică în anul 1990, datorate noului climat de libertate „câștigată prin sângele eroilor căzuți în decembrie trecut”, este reintroducerea religiei în școală, după atâția ani de dictatură comunistă¹⁴.

Revista mitropolitană „Altarul Banatului” consemnează, pentru posteritate, manifestările emoționante organizate la Timișoara întru pomenirea eroilor martiri ai Revoluției din Decembrie 1989.

Astfel, sub genericul „Aleasă cinstire martirilor revoluției românești”, redacția informează cititorii că „redeșteptarea la viață a întregului popor român”, prin revoluția din '89, „rămâne în memoria melegurilor noastre ca cel mai elocvent act de voință și demnitate [...]. Ne vom reaminti mereu, cu emoție și profundă durere, de morții noștri, de acei eroi-martiri care au înfruntat cu piepturile goale brațul înarmat al tiraniei ucigașe. Lor le suntem datori mereu cu o privire în urmă, cu un gând pios de recunoștință, cu rugăciunile noastre smerite pentru odihna sufletului lor candid, ca martiri ai neamului românesc”¹⁵.

Prima „adunare solemnă de comemorare a martirilor Revoluției” la Timișoara a avut loc în ziua de 12 ianuarie 1990, în prezența a „zeci de mii de locuitori de toate vârstele și preocupările, de toate confesiunile și religiile existente pe aceste meleaguri, cu lumânări aprinse și sufletele cernite de durere”, care au umplut Piața Victoriei, de la Operă și până în incinta catedralei mitropolitane.

Mitropolitul Nicolae, împreună cu mulți preoți și diaconi, a oficiat parastasul pentru eroii martiri ai revoluției, după care, atât el, cât și reprezentanții autorităților de stat, ai celorlalte culte și confesiuni, au evocat, între altele, jertfa celor pomeniți, precum și „recunoștința noastră, a celor de azi, ca și a generațiilor viitoare, față de cei ce și-au jertfit viața pentru victoria acestor idealuri sacre”.

În ziua de 3 februarie 1990 a fost organizat un alt moment solemn la Timișoara, la împlinirea a 40 de zile de la jertfa eroilor martiri. De data aceasta, slujba de pomenire s-a ținut în Cimitirul Eroilor cu participarea corului elevilor Seminarului teologic din Caransebeș, dirijat de preotul profesor Nicolae Belean, directorul școlii. Cuvântul comemorativ a fost rostit de mitropolitul Nicolae Corneanu, care a subliniat că „eroii s-au jertfit pentru libertatea și demnitatea întregului nostru popor”, și a îndemnat la „rugăciunea pentru odihna sufletului celor căzuți și deopotrivă la fapte demne de idealurile lor”.

Acest moment impresionant a fost urmat de un alt parastas oficiat în fața catedralei mitropolitane de către profesorii Seminarului teologic din Caransebeș, „în aceeași atmosferă de pioasă reculegere a tuturor celor prezenți”. După slujba de pomenire a fost depusă o coroană de flori în locul unde au căzut eroii timișoreni, secerați de gloanțe, o placă comemorativă având încrustat pe ea numele eroului Sorin Leia, împușcat, la 18 decembrie 1989, pe treptele catedralei. După cuvântul comemorativ rostit de preotul profesor Sorin Cosma,

¹⁴ AAORT, Proces-verbal al Adunării Eparhiale din decembrie 1990, p.88

¹⁵ „Altarul Banatului”, Timișoara, anul I (40), ianuarie-februarie 1990, nr.1-2, p.113-114

corul seminarului a susținut „un mănunchi de imnuri religioase și patriotice, iar elevii Alexandru Bande și Dumitru Popa au recitat versuri compuse de către ei, în memoria eroilor revoluției”.

Festivitatea comemorativă a luat sfârșit cu rugăciunea „Tatăl nostru ...”, rostită în genunchi și în comun de întreaga asistență îndoliată, așa cum s-a întâmplat adesea în zilele revoluției¹⁶.

Raportul general al secțiilor Centrului eparhial prezentat Adunării Eparhiale în ședința din 06 decembrie 1990 consacră mai mult spațiu Revoluției din Decembrie 1989. Prima remarcă făcută în acest raport este că 1990 a reprezentat pentru Biserica Ortodoxă Română și pentru eparhia noastră „primul an al libertății depline de manifestare [...], după mai bine de 40 de ani de oprimare și marginalizare din partea unui regim totalitar și ateu”. Sunt evidențiate apoi condițiile vitrege în care și-a derulat Biserica misiunea înainte de 1989 și măsurile luate de autoritățile comuniste pentru scoaterea ei din viața socială. Se precizează totodată, că „ierarhii, clericii și slujitorii Bisericii au căutat și au reușit în bună parte să mențină aprinsă în sufletele credincioșilor flacăra credinței, să insufle în conștiința enoriașilor apartenența la Biserica strămoșească, să propovăduiască Evanghelia Mântuitorului Iisus Hristos”, uneori chiar cu prețul unor compromisuri făcute tocmai în acest scop. Scandările tinerilor și ale copiilor ieșiți în stradă la revoluție „Există Dumnezeu!” și „Dumnezeu este cu noi!” sunt o dovadă a păstrării credinței, urmare misiunii Bisericii¹⁷.

Efectele schimbării din decembrie 1989 s-au făcut simțite în viața Bisericii încă de la începutul anului următor. De pildă, au fost reînnoite toate organismele bisericești (Adunarea Eparhială, Adunarea Națională Bisericească, Consiliul Național Bisericesc), s-a reintrodus religia în școli, a fost reînființată Asociația creștin-ortodoxă „Oastea Domnului”, interzisă de regimul comunist-ateu și alte asociații bisericești (ale tinerilor, studenților, femeilor creștin-ortodoxe). Pentru împlinirea nevoilor pastoral-misionare, au fost reactivate unele episcopii, au fost aleși titulari în scaunele episcopale vacante, s-au înființat noi posturi de episcopi vicari și arhieriei vicari, au fost reînființate facultățile de Teologie din Cluj-Napoca și Iași și a fost reluată activitatea social-filantropică a Bisericii în spitale, orfelinate, cămine de bătrâni, penitenciar etc. Spre a putea susține această misiune, în eparhia noastră a fost necesară crearea a trei posturi de preot la catedrala mitropolitană, pe care au fost numiți clerici cu experiență pastorală, a căror activitate s-a desfășurat exclusiv în cadrul amintitelor instituții.

Sub aspect caritativ-filantropic menționăm, de asemenea, grija Centrului eparhial pentru răniții din timpul revoluției, mitropolitul Nicolae și preoții din Timișoara efectuând vizite în spitalele unde erau internați, prilej cu care le-au oferit daruri de Crăciun, Anul Nou și Bobotează¹⁸.

În anul 1991, la catedrala mitropolitană au continuat slujbele de pomenire a eroilor și martirilor neamului căzuți în revoluția din decembrie 1989, fiind

¹⁶ *Ibidem*, p. 113-114

¹⁷ A.A.O.R.T., Raportul general de activitate pe anul 1990, în volumul special cu lucrările Adunării Eparhiale pe anul 1990, p. 9

¹⁸ *Ibidem*, p. 9-14

organizate, totodată, concerte religioase dedicate acestui moment important al istoriei noastre. La finalul anilor 1990 și 1991, Centrul eparhial s-a implicat activ în organizarea manifestărilor comemorative ce au avut loc la un an și la doi ani de la revoluție¹⁹. La toate aceste acte de cinstire a eroilor și martirilor revoluției a participat și mitropolitul Nicolae Corneanu. După oficierea slujbelor de pomenire în fața catedralei mitropolitane, ierarhul timișorean, însoțit de preoți și de diaconi, precum și de numeroși revoluționari și credincioși, pleca în procesiune până la cimitirul eroilor și la cel al săracilor din Calea Lipovei, unde slujbele continuau și aveau loc depuneri de coroane.

Împlinindu-se cinci ani de la revoluție, Adunarea Eparhială, întrunită în ședință de lucru la 4 decembrie 1994, la care a participat și revoluționarul Lorin Fortuna, a adoptat următoarea declarație: „Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei ortodoxe române a Timișoarei, întrunită astăzi 4 decembrie 1994, pentru a analiza activitatea bisericească din eparhie, găsește potrivit și ca o datorie de conștiință să aducă, acum în preajma împlinirii a cinci ani de la Revoluția din Decembrie 1989, prinos de recunoștință pentru martirii și eroii care cu piepturile goale au înfruntat represiunea comunistă, ca noi astăzi să ne putem bucura de libertate și să ne redobândim demnitatea. În același timp nu putem uita pe toți aceia care pe parcursul lungilor ani de regim comunist au fost încarcerăți, deportați, schingiuiți și uciși, pe frații noștri din Basarabia, Bucovina și Ținutul Herței înstrăinați de neamul căruia aparțin deodată cu teritoriile răpite de la trupul țării de către Imperiul sovietic, pe fratele nostru Ilie Ilașcu și cei împreună cu el închiși la Tiraspol.

Revoluția română a încercat să schimbe situația în care a ajuns țara și poporul român și de aceea Biserica i s-a alăturat susținându-i idealurile și menținându-se pe direcțiile marcate de acest crucial eveniment. Astfel a fost posibil ca Biserica să-și poată redobândi autonomia față de puterea lumească, lucru ce trebuie apărat și susținut în continuare de toți slujitorii și credincioșii ei, mai ales că și acum există tendința de a o folosi în alte scopuri decât cele care îi sunt proprii.

Totodată constatăm cu regret că deși este socotită una din instituțiile fundamentale ale societății, Bisericii încă nu i s-a redat locul cuvenit, nu este reprezentată în forurile legislative, nu i-au fost retrocedate bunurile luate în mod abuziv etc.

De asemenea, exprimăm profunda îngrijorare față de neajunsurile în care se zbate majoritatea populației țării, lipsa unei protecții sociale corespunzătoare, concomitent cu proliferarea corupției de la cele mai înalte straturi ale societății până la cele de mai jos. Criza socială și materială prin care trecem, este dublată de cea morală încă mai gravă, toate la un loc impunând măsuri hotărâte în luarea cărora Bisericii îi revine un rol determinant.

Aspectele acum arătate și numeroase altele care caracterizează societatea noastră actuală, nu le putem trece cu vederea și tocmai de aceea socotim că Biserica prin reprezentanții ei, clerici și mireni, are datoria să le dea în vileag

¹⁹ Raport general al Adunării Eparhiale pe anul 1991, p. 15

și să ia poziție având în vedere consecințele negative ce decurg de aici în plan social și material, nu în ultimul rând în plan spiritual”²⁰.

Declarația Adunării Eparhiale sintetizează, cum nu se poate mai bine, momentele grele prin care a trecut poporul român până în decembrie 1989, adresând un emoționant cuvânt de recunoștință față de eroii martiri care și-au jertfit viața pentru recuperarea adevăratelor valori ale Bisericii și ale neamului nostru românesc.

Demnă de subliniat este, de asemenea, poziția exprimată de forul eparhial cu privire la misiunea Bisericii în contextul nou apărut după revoluție, misiune orientată îndeosebi spre cultivarea în societate a spiritualității creștine autentice și promovarea, cu timp și fără timp a valorilor creștine și morale pervertite de regimul comunist-ateu vreme de peste patru decenii.

La fel de importantă și, totodată, extrem de actuală este solicitarea membrilor Adunării Eparhiale ca Biserica să nu rămână pasivă față de problemele cu care se confruntă credincioșii și societatea, în general, ci de a lua atitudine atunci când constată că există derapaje de la idealurile revoluției și pericolul revenirii în viața noastră a minciunii și a corupției, a xenofobiei și a discriminării, a nedreptății și a intoleranței etnice sau religioase și mai grav, al întoarcerii la tiranie și la dictatură.

Consecvență acestor principii ale democrației, pentru care și-au dat viața eroii martiri din Timișoara și din alte orașe ale țării, Biserica bănățeană a fost mereu alături, în ultimii douăzeci și cinci de ani, de idealurile revoluției, sprijinind în mod constant, atât material cât și spiritual, organizațiile revoluționarilor și îndeosebi „Memorialul Revoluției”, amenajat în orașul nostru martir.

Astfel, Centrul eparhial a participat la înființarea capelei ctitorite întru cinstirea și pomenirea eroilor martiri, sub patronajul Sfântului Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș și al Sfântului Gerard, ocrotitorul catolicilor din Banat. Ansamblul pictural din vechea capelă (str. M. Ungureanu nr.8) a fost realizat cu suportul financiar al eparhiei noastre, iar pentru cel din capela actuală au fost alocate de asemenea fonduri bănești²¹.

Acum când se împlinesc douăzeci și cinci de ani de la revoluția română și comemorăm pe toți eroii, martirii și ostașii români care și-au jertfit viața pe altarul redobândirii demnității și al libertății, al recuperării valorilor naționale, morale și bisericești, îndreptăm un gând pios de recunoștință spre acești confrăți ai noștri, așa cum nota mitropolitul Nicolae Corneanu în cartea de aur a Memorialului, la 7 august 2000: „Dumnezeu să-i pomenească pe cei care au făcut sacrificiul suprem în Decembrie 1989”²², completat și de episcopul Daniil Stoeneșcu al românilor din Serbia: „Se cântă precum Crinii Mărturiei (cf. podobiei Psalmului 80) – durerea, jalea și plânsul neamului românesc pentru eroii martiri ai Revoluției Române, începută la Timișoara, pentru a căror odihnă ne rugăm Domnului Dumnezeuului nostru și a căror memorie binecuvântată se păstrează pentru generațiile viitoare în acest „Memorial” (2 decembrie 2002)²³.

²⁰ Procesul-verbal al Adunării Eparhiale pe anul 1994, semnat de mitropolitul Nicolae Corneanu și de secretarul acestei adunări, protopopul Gheorghe Sutac.

²¹ *O revoluție, un memorial. Dialoguri*, Asociația Memorialul Revoluției 16-22 decembrie 1989, Timișoara 2010, p.85

²² *Ibidem*, p. 171

²³ *Ibidem*, p. 184